

Gårdssamverkan som samarbetsmodell

Under 2017 och 2018 har vi med stöd från EU:s jordbruksfond genom Leader Göteborgs insjörike genomfört ett projekt kallat *Gårdssamverkan och mobilt musteri*. Syftet med projektet var att utarbeta en samarbetsmodell som syftar till att sporra och inspirera småskaliga jordbrukare att ta steget till att producera åt fler än sig själva. Sex gårdar har ingått i projektet.

Förr i tiden fanns ofta flera generationer verksamma på en gård vilket gjorde att tillgången på arbetskraft var god. Idag sköts många små gårdar av en eller två vuxna som dessutom ofta lönearbetar på annat håll. Det gör det svårt att få större arbeten genomförda och verksamheten blir sårbar vid sjukdom. Det gör det också svårt att kunna ta ledigt och resa bort. Vi ville inom projektet testa en modell där flera gårdar samverkar och lär känna varandra och varandras verksamheter, sporrar varandra och prövar nya vägar. Under två säsonger har vi därför genomfört arbetsdagar hos varandra. Varje gård har haft rätt att ta ut en arbetsdag per år då vi träffats på gården och genomfört större arbeten.

Första årets arbetsdagar:

Östängs Gård; plantering av 75 äppleträd samt stängsling av 0,5 hektar med två meter högt viltstängsel

Snickarbo: Lieslätter av äng samt hässjning, trädfällning

Edshults gård: Hamling av träd samt rensning och rivning av loft i ladan

Ränne gård: Rönjning av lada både på loft och undervåning

Skarabergsvägen; Målning med Falurödfärg och byte av fasad

Andra årets arbetsdagar:

Östängs Gård; Klyvning av ekstolpar och stängsling av skogsbete

Snickarbo: Stängsling av ca 2 hektar bete, klyvning av ekstolpar, anläggning av odlingsbäddar, friläggning av stengårdsgård

Edshults gård; Utgödsling av fårbädd, hamling av träd, lieslätter av äng

Skarabergsvägen: Utgödsling av fårbädd, rensning av grönsaksodling

Köksträdgården i Mölnemad: Anläggning av odlingsbäddar, täckning av gångar, rensning, utspridning av organiskt täckmaterial

En arbetsdag går till så här: Den ansvariga gården bjuder in, ger viss information om vad som ska göras och specificerar om extra verktyg behövs tas med. Vi träffas sedan på gården på morgonen och går igenom arbetet för dagen. Oftast är det mer än en syssla som ska göras och då väljer var och en vad den vill göra. Vi äter gemensam lunch och tar oss då också tid att umgås och lära känna varandra. Sedan fortsätter arbetet till klockan 16.00. Alla vuxna i projektet som har möjlighet deltar. Är man upptagen med annat är det ok att utebli, men alla gårdar har varit representerade vid i stort sett alla tillfällen. Till arbetsdagarna har vi också bjudit in intresserade att delta. Det finns många

människor som längtar ut till landet och som vill ta del av arbetet och träffa personer som redan är verksamma på landsbygden. Som mest har vi varit 20 vuxna deltagare.

Vinster:

- Vi lär oss av varandra.
- Vi åker på gemensamma studiebesök.
- Vi lär känna varandra och får ett starkt socialt nätverk.
- Vi hjälper varandra även mellan arbetsdagarna.
- Vi lär känna varandras gårdar, vilket gör att vi kan hoppa in och hjälpa till vid sjukdom och semester.
- Vi har vid flera tillfällen hjälpt varandra när någon varit bortrest.
- Nya samarbeten utvecklas. Till exempel hyrde några gårdar gemensamt en maskin en helg för att gödsla ut ströbädden på respektive gård.
- Vi har börjat låna saker av varandra, t.ex. hästsläp och släpkärror.
- Vi har fått gjort saker på gårdarna som inte blivit gjorda på många år, då arbetena har varit för stora för att klara av utan hjälp.

Alla gårdar som varit med från början är fortfarande med i samarbetet och en gård har tillkommit. Alla gårdar har tagit ut alla sina arbetsdagar, utom Ränne gård som inte tog ut någon 2018. Alla gårdar har upplevt arbetsdagarna som mycket positiva och uttrycker att de vill fortsätta även efter projektet är slut.

Ett gårdssamverkansprojekt öppnar också flera andra möjligheter. Vi har redan nu under projekttiden byggt ett mobiltusteri som bekostats av projektet och förvaltas av våra gårdar i en ekonomisk förening. Mysteriet ägs av Studieförämmandet, som varit projektägare under projekttiden. Mysteriet ger gårdarna möjlighet att få en liten inkomst vid sidan av annat som produceras på gården. Det ger oss en möjlighet att träna på samverkan, marknadsföring och att sälja, vilket vi alla har god nytta av att bli bättre på.

Det är många saker som man kan ha nytta av på en gård men som inte behöver ägas av var och en. Under projekttiden har vi börjat diskutera flera saker som vi skulle vilja samäga som t.ex. bobcat, minigrävare, mobilt sågverk, flismaskin eller tvåhjulstraktor. Ett stort problem i ett småbruk är att det alltid finns saker som behöver göras, men en begränsad tid att göra det på. Enkla maskiner som samägs kan göra stor skillnad. När vi hyrde en maskin för utgödsling tog arbetet bara en dag för en person. Det kan jämföras med en hel veckas arbete för två personer, vilket var fallet när vi gjort det för hand tidigare år. Det är ohållbart att varje gård ska skaffa alla maskiner, men genom samäggande och inköp av begagnade maskiner kan det göra stor skillnad. Utan gårdssamverkansprojektet där vi umgåtts och lärt känna varandra, hade tankar på samäggande inte varit möjligt. Det kräver tillit och tilltro att äga saker ihop. Efter två år i vårt gemensamma projekt känner vi en samhörighet som gör att vi kan våga satsa framöver. Det gör också att vi startat en ekonomisk förening. Vi har därmed kunnat söka ett livsmedelstillstånd för vårt mobila musterier i stället för att varje gård ska söka för sin verksamhet. Många möjligheter öppnar sig när man väl lär känna varandra.

Tips till dig som vill starta ett gårdssamverkansprojekt:

1. Ta reda på vilka småbruk som finns i din närhet/kommun.
2. Ta kontakt och bjud in till en träff där ni lär känna varandra och där alla får berätta kort om sin gård och sin verksamhet.
3. Presentera idén med gemensamma arbetsdagar. Förklara syftet och vinsterna enligt ovan.
4. Var noga med att bestämma vilka tider som ska gälla samt hur ni gör med fika och lunch. Antingen står gården som ansvarar för arbetsdagen för fika och lunch till alla eller också tar alla med sig egen lunch och fika. Vår erfarenhet är dock att det har en positiv effekt om de som kommer och arbetar blir bjudna på lunch och fika. Se i så fall till att detta går att förbereda i förväg så ingen blir upptagen i köket under arbetsdagen.
5. Bestäm datum för era arbetsdagar.
6. Se till att ni har en sändlista via e-post alternativt en grupp på internet där ni kan kommunicera med varandra.
7. Räkna med att de som är värdar för dagen får en arbetsledande funktion med att till exempel se till att allt material och verktyg finns på plats, förklara och visa. Som värd hinner man inte delta så mycket i själva arbetet.
8. Börja varje arbetsdag med en kort presentation av gården och en genomgång av dagens arbete
9. Avsluta varje dag med en sammanfattning av vad ni har fått uträttat och ett tack till dem som har deltagit.
10. När ni har genomfört några arbetsdagar så bestäm gärna en träff där ni diskuterar igenom om ni vill utöka samarbetet på något sätt. Alla gårdar måste inte ingå i alla samarbeten, utan försök hålla en öppen attityd så ingen känner sig tvingad att delta.

Fotodokumentation från arbetsdagar

Östängs gård – plantering av äppleträd och stängsling med viltstängsel

Snickarbo – Lieslätter och hässjning av hö

Edshult – tömning och rivning av loft samt hamling av träd

Skarabergsvägen – målning av magasin

Ränne gård – rensning av gammal lada

Snickarbo – stängsling av fårbeta

Östängs gård – gemensam lunch och klyvning av ekstolpar

Skarabergsvägen – grönsaksrensning och utgödsling av fårbädd

Edshult – Lieslätter och utgödsling av fårbädd

Köksträdgården i Mölnemad före och efter.

Köksträdgården i Mölnemad – vi täcker ny mark med organiskt material.

